

OSMAN BALCIĞİL

Bir “Sabahattin Ali” romanı

yeşil mürekkep

DESTEK YAYINLARI: 728

EDEBİYAT: 195

OSMAN BALÇIGİL / YEŞİL MÜREKKEP

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Yayın Koordinatörü: Özlem Esmegül
Editör: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: İlknur Muştu
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy
Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak - Mesud Topal

Destek Yayınları: Kasım 2016

Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-605-311-179-5

© Destek Yayınları

Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul

Tel.: (0) 212 252 22 42

Faks: (0) 212 252 22 43

www.destekyayinlari.com

info@destekyayinlari.com

facebook.com/DestekYayinevi

twitter.com/destekyayinlari

instagram.com/destekyayinlari

Deniz Ofset – Çetin Koçak

Sertifika No. 48625

Maltepe Mahallesi

Hastane Yolu Sokak No. 1/6

Zeytinburnu / İstanbul

OSMAN BALCIGİL

Bir “Sabahattin Ali” romanı

yeşil mürekkep

Yazar Hakkında

1955'te İstanbul'da doğdu. Ekonomi eğitimi gördü. Ulusal dergi, gazete ve televizyonların haber bölümlerinde muhabir, editör, yönetici olarak otuz yıla yakın çalıştı. Pek çok ödül aldı. Latin Amerika'da yaptığı çalışmayla, 1988 yılında Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından "Yılın Gazetecisi" seçildi. Sürekli Basın Kartı sahibi.

www.osmanbalcigil.com

Çalışmaları:

Birikim Yayınları, 1977-1980 Yayınevi yöneticisi.

İletişim Yayınları, 1980-1983 Yazar ve editör: *Yeni Gündem*, *Video Sinema*, *Tarih ve Toplum*, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*.

Cumhuriyet gazetesi ve Cumhuriyet Dergi 1983-1985 Yazılar, Röportajlar ve *Oxford Mektupları*.

Hürriyet, Hürriyet Pazar ve Tempo Dergisi, 1986-1988 Yazar, editör.

Hürriyet Production, 1989 Araştırmacı, yapımcı, koordinatör: *Hodri Meydan*, *Tele-Vizyon*, *Tempo*, *Basın Kulübü* programları.

Show TV, 1993 Haber Müdürü, *Baş Sayfa* programı yapımcısı.

ATV, 1994 Haber Programları Genel Koordinatörü, *Üçüncü Sayfa*, *41 Dakika* programlarını hazırladı ve sundu.

Kanal 6, 1996 Haber Dairesi Başkanı.

Star TV, 1996 Haber Müdürü, *Kırmızı Koltuk*, Osman Balcıgil ile *Gece Hattı*, *Dobra Dobra* programlarını hazırladı ve sundu.

HBB TV, 1997-2000 Haber Dairesi Başkanı, *Anchorman*, *Şeytanın Avukatı* programını hazırladı ve sundu.

Ottoman Medya, 2000-2013 Kurucu ortak.

Araştırma Kitapları:

Birleşmiş Milletler, Uluslararası Af Örgütü ve Ölüm Cezası,
Birikim Yayınları

1960 Anayasası Üzerine, Birikim Yayınları

İdamın Günlüğü, Onur Yayınları

Toplum: Layığı Bu Değil, Haziran Yayınları

Latin Amerika'nın Atar Damarları, Belge Yayınları

Romanları:

Ters Kanatlı Şahin, Şenocak Yayınları

Bilginin Efendisi, Destek Yayınları

Zerdüş'tün Sırrı, Destek Yayınları

Dante'nin İstanbul Cehennemi, Destek Yayınları

Pisagor Tepkisi, Destek Yayınları

Mason Locası'nda Aşk ve Kılıç, Destek Yayınları

53. Risale, Destek Yayınları

Ela Gözlü Pars: Celile, Destek Yayınları

Başına gelecekleri bilse, katiyen çıkmazdı o yolculuğa Sabahattin Ali.

Kimi zamanlar yaptığı gibi çalar saati susturur, yorganı kafasına çeker, sabahın keyfini çıkarırdı.

Tersini yaptı. Yataktan aceleyle fırladı, pijamalarını katlayıp büyük ölçüde hazır duran çantasına yerleştirdi. Giyindi.

Bir koşu banyoya gidip elini yüzünü yıkadı, dişlerini fırçaladı, yaştan değil ama deritten ağarmış saçlarını büyük bir titizlikle tardı, altın çerçeveli gözlüklerini taktı.

Yeniden odasına döndü, akşamdan hazır ettiği iki zarfı ve çantasını alıp salona çıktı.

Rasih kahvaltıyı hazırlamış, onu bekliyordu. Demli bir çay koydu ağabeyi gibi sevdiği Sabahattin'e. Sonra karşısına geçip oturdu.

Oturur oturmaz da masanın üzerinde duran, bir bez parçasına sarılı emaneti uzattı.

“Denedim ve bakımını yaptım. Güvenebilirsiniz.”

Tuhaf bir gülümseme belirdi Sabahattin Ali'nin yüzünde.

Sorulsa, “Ne işim olur benim tabancayla?” diye yorumlardı bu gülümsemeyi Rasih.

Ünlü yazar silahı önüne çekti, oturduğu sandalyeye dayalı duran çantayı kucağına aldı.

Önce, çantanın üzerinde duran iki zarfı masanın üzerine koydu. Sonra, masanın üzerinde duran, beze sarılmış tabancayı eline aldı.

Eski güzel günlere gitti.

Mavi yolculuk günlerinde edinmiş olduğu ve şu anda elinde olan tabancanın öyküsü de dahil, dünya kadar fotoğraf karesi zihninde dans etti.

Geçmişte şahane bir hayat yaşamamıştı kuşkusuz ama dibe bu kadar vurduğu da hiç olmamıştı.

Kelimenin tam anlamıyla, her şeyi berbat etmişti Sabahattin.

Beyni geçmişe dair süratle çalışdursun, başını kaldırıp Rasih'in yüzüne baktı. Sağ elinin işaretparmağını az önce masanın üzerine koymuş olduğu zarflara dokundurarak, ölgün bir ses tonuyla konuştu.

“Dün gece dediğim gibi, birini Aliye'ye ulaştıracaksın, ötekini de Mehmet Ali'nin kapısının altından atacaksın. Üzerlerinde hangisinin kime olduğu yazılı.”

Rasih başını salladı. Yüzü, özellikle zor zamanlarda takındığı ve Sabahattin'in çok hoşuna giden o bildik güvenilir ifadeyle aydınlandı.

Genç adamın, en çok da bu halini sevdiğini düşündü yazar. Hafızasının derinliklerine, asla silinmeyecekler arasına kaydetti Rasih'in o yüz halini.

Tarif edilemeyecek kadar zor geçen bir zaman diliminde, herkesin kendinden vebalıymış gibi kaçtığı berbat bir dönemde, hiçbir tehlikeye aldirmeden evini kendine açmıştı genç Rasih.

Dostu, kardeşi olmuştu zaman içinde.

İki adam, konuşulacak ne varsa geceden konuştukları için, sanki bir ritüeli sürdürür gibi ve sessizlik içinde ettiler kahvaltılarını.

Birkaç zeytin, bir parça beyazpeynir, Rasih'in kabuklarını soyup doğradığı ve üzerine zeytinyağı ilave ettiği domates parçaları. İlle de kızarmış ekmeğe. İnce belli bardakta tavşankanı çay.

Bu böyle hep sürse ne güzel olurdu.

Söz konusu Sabahattin'se, bir şeyin güzel sürüp gitmesine imkân ve ihtimal yoktu.

“Yolcu yolunda gerek” diyerek ayağa kalktı yazar.

Çantası elinde portmantoya doğru yürüdü, siyah deri gocuğunu giydi, sonra dönüp sıkı sıkı sarıldı Rasih'e.

“Başka bir zamanda, başka bir yerde Rasih” dedi. Gözlerinden iki damla yaş yanaklarına doğru yuvarlandı.

Rasih'in de gözleri dolmuştu “Kendine iyi bak ağabey” diyerek tekrar kucakladı Sabahattin'i.

İlk ve son kez ağabey demişti genç adam Sabahattin'e. Ağlamamak için kendini zorladı çok belliydi.

Lafı uzatmak istemedi Sabahattin.

Söyleyebilse “Memleket sana emanet genç dostum” derdi mesela.

Boğazına bir şey takıldı, diyemedi.

O söyleyemese de Rasih anladı yazar dostunun demek istediğini.

Mesele acılar içinde kıvranan ülkesi ve bir lokma ekmeğe muhtaç insanlarıysa, zorbalık ya da melanet, kimden ve ne şiddetle gelirse gelsin, vız gelir tırıs giderdi Rasih'e.

Merdivenlerden inerken, genç dostunun kapattığı kapının sesini duydu Sabahattin.

Ürperdi. Kopmuştu işte geçmişle bağları. Genç dostu, bildiği dünyayla son bağlantısıydı.

Nasıl geliyeceğine dair en ufak bir fikre bile sahip olmadığı yolculuğu, apartmanın kapısından çıkıp, ağır demir kapıyı arkası sıra çekince başlayacaktı.

Hiç tereddüt etmedi. Edemezdi.

Süratle indi merdivenleri, sokağa çıktı, yolun karşısına geçti.

Çıktığı apartmana ve kendini en zor zamanında tereddütsüz konuk eden Rasih'in dairesine doğru baktı son bir kez.

Pencereden ona bakıyordu genç dostu.

“Canım Rasih” diye geçirdi içinden Sabahattin.

Rasih'ini ve daha pek çok canını geride bırakarak, bir bilinmezde doğru çıkacağı yolculuk, işte tam da şimdi başlamış oluyordu.

“Bir kez daha çıkmıştım böyle yola” diye düşündü yürümeye başlar başlamaz.

Bugünkünden ne farklı uğurlanmıştı, yirmi yıl önce çıktığı o yolculukta...

Bir

1928 yılının kasımı bitmeye yüz tutup soğuk geçeceği belli olan aralık kapıyı çalarken, İstanbul'un inci misali yapılarından Sirkeci Garı, her zaman olduğu gibi hareketliydi.

Peltek Sabahattin, kendini yolcu etmeye gelenlerin ortasında yerini almış, her zamanki gibi parlıyordu.

Titizlikle taranmış saçları, gözlüğü, takım elbisesi, paltosu, kravatı ve fötr şapkasıyla, tam bir salon beyefendisi gibi görünüyordu.

Etraftaki herkesten kısa olmasına karşın, ne hikmetse yine en çok o göze batıyordu.

Her zaman olduğu gibi kırıp geçiriyordu ortalığı.

Neler anlatmıyordu ki geçmişe, bugüne, geleceğe dair ve otuz iki kısım tekmili birden.¹

Heyecanlı olduğu gözden kaçmıyordu Sabahattin'in.

Heyecan ne kelime, çok ama çok heyecanlıydı genç adam. Çünkü muhteşem hedefleri, tarifi imkânsız hayalleri vardı.

"İşte" demişti güzel haberi aldığı an. "Sonunda, kör talih bana da güldü."

1. Osmanlı'nın son zamanlarında, Darülbeydi'de (Şehir Tiyatroları) tek sahnelik tiyatro oyunları arada bir topluca sahneye konulurdu. Böyle zamanlarda, gişelerin önündeki çı-ğırkanlar, ellerindeki çingırakları çalarak "Otuz iki kısım tekmili birden!" diye bağırırdı.

Sirkeci Garı'nda havalara uçuyor olmasının, yüzünde güller açmasının, esprilerle herkesi güldürmeye çalışmasının nedeni, başına konmuş bu talih kuşuydu.

Bir ara gözü başka bir gruptan genç bir kıza kaydı Sabahattin'in. Kız da ona bakmıştı galiba. Ya da kendine öyle gelmişti.

Giderek, göz göze gelirim umuduyla kısa aralıklarla bakar oldu.

Böyleydi işte Sabahattin. Severdi karşı cinsle münasebet halinde olmayı. Cinsi latif olmadan yaşanacak bir dünyada, katiyen yeri olmazdı. Hemcinsleri olmadan idare edebilirdi belki ama karşı cins, olmazsa olmazıydı.

Etrafındakilere laf anlatmaya ve dalga geçmeye devam ederken, göz hapsine aldı öteki grubu. Özellikle de yolculuğa çıkacakmış gibi duran o genç hanımefendiyi.

Çok emindi. Sınava birlikte girmişlerdi. Burada olduğuna göre, onun ismi de tıpkı kendininki gibi kazananlar listesinde yer almış olmalıydı. Anlaşılan birlikte seyahat edeceklerdi.

İçi içine sığmadı genç Sabahattin'in.

Garda bulunanların gözü duvardaki koca saate daha sık gider oldu.

Devasa yelkovan, kalkış zamanına doğru süratle akıyor, her devinimiyle akrebi, Almanya treninin hareket saatine biraz daha yaklaşıyordu.

Sonunda şeftren, düdüğünü kararlı bir edayla öttürdü ve arından elindeki iki renkli fenerle hızlı bir şekilde trenin başına, lokomotifine doğru yürümeye başladı.

Belli ki vakit gelmişti.

Sabahattin, son hamle olarak bir elini Pertev'in² ötekini Nihal'in³ omzuna koydu ve "Binmezsem bensiz gidecek" diyerek başıyla treni işaret etti.

Arkadaşları fark etmeseler de, aklında az önce trene binmiş genç kız vardı.

Genç adam can dostlarına son bir kez "Hoşça kalın" dedi ve hareket zamanı gelen trene, filmlere öykündüğünü belli edecek biçimde fiyakalı bir şekilde koştu, son anda atlıyormuş gibi yaptı.

Bu şaklabanlılıkla geride kalanları güldürdü.

Makinist, gözü şeftrende olmak üzere düdüğü ipini bu kez uzun uzun çekti ve yaşlı makine sonunda ileriye doğru hamle yaptı.

Sabahattin boş pencerelerden birine koştu, tıpkı öteki yolcular gibi yarı beline kadar pencereden sarktı, Sirkeci Garı'nı şenlendiren arkadaşlarına el salladı.

Pertev son bir hamle yapıp, elindeki gazeteyi Sabahattin'e uzattı.

28 Kasım 1928 tarihli *Cumhuriyet* gazetesi iki arkadaşın elleri arasında yer değiştirirken "Sakla" diye bağırdı Pertev. "Latin harfleriyle basılan ilk gazetelerden biri. Yüz yıl sonra çok değerli olacak. İçindeki dergiyi de dikkatli oku."

2. Pertev Naili Boratav: 1907-1998 yılları arasında yaşadı. Halk bilimcisi, halk edebiyatı ve folklor araştırmacısıdır. Akademisyenliğe 1931 yılında Fuad Köprülü'nün asistanı olarak başladı. Profesörlüğe 1948 yılında yükseldi. Başkanı olduğu Halk Edebiyatı Kürsüsü CHP iktidarı tarafından "komünizmi yaydığı" gerekçesiyle kapatıldı.

3. Hüseyin Nihal Atsız: 1905-1975 yılları arasında yaşadı. 1931 yılında Fuad Köprülü'nün asistanı oldu. 1932'de şiddete kaçan aşırı davranışları nedeniyle akademisyenlikten atıldı. Türklerin tarihiyle ilgili araştırmalar yaptı. Irkçı-Turancı görüşü yaydı.

Güldü Sabahattin ve elindeki gazeteyi sallayarak “Tabii Harf Devrimi başarılı olursa!” diye bağırıyordu karşılık olarak.

Genç adam, gürültüyle çalışan eski püskü trende, bir elinde tahta bavulu ötekinde *Cumhuriyet* gazetesi olmak üzere etrafa bakındı.

Aradığı küçükhanım bu vagona değildi. Geçişleri kullanarak trenin içinde ilerledi. İki vagon sonra da hedefine ulaştı.

Peronda göz göze geldiği hanımefendi ve kim olduklarını henüz bilmediği üç başka öğrenciyi bulmuştu.

Öteki delikanlılar çekingenlik yapmış, kızın karşısına oturmamışlardı.

Fırsatın kaçmasına izin veremezdi Sabahattin. Hareketlerine hız verdi.

Anlaşılan, Almanya’ya dil öğrenmeye hep birlikte gideceklerdi.

Beş gencin hepsi de öğretmen okulu mezunuydu ve Gazi’nin isteği üzerine uygulanan bir program uyarınca, İstanbul’dan yola çıkmak üzereydiler.

Mendiliyle gözlerindeki yaşı silen genç kızın karşısına, geriye doğru yol alma pahasına oturdu ve elini uzattı genç adam.

“Ben Sabahattin. Tıpkı sizin gibi Almanya’ya gidiyorum.”

Şaşırmadı genç kız. Baştan beri biliyordu birlikte seyahat edeceklerini. Daha perondayken, ısrarla gözlerini yakalamaya çalışmasından tahmin etmişti olacakları.

O da elini uzattı, “Melahat”⁴ dedi ve ekledi: “Memnun oldum.”

Hiç de kendi gibi davranmadı genç adam. Hemen laf bombar-

4. Melahat Kemal’in doğum tarihi bilinmiyor. Sabahattin’le aşağı yukarı aynı yaşlarda olmalı. Soyadı sonradan Togar oldu. 1998 yılında vefat etti.

dımanına tutmadı yol arkadaşını. Nasıl olsa önlerinde uzun bir yolculuk vardı ve konuşmak için çok zamanları olacaktı.

Daha vagonun basamaklarına adım atarken “Ağır ol molla desinler” diye fısıldamıştı kendi kulağına.

Elindeki *Cumhuriyet* gazetesini açtı. İçinde *Resimli Ay*'ın⁵ son sayısı vardı.

Dergiyi sonra okumak üzere yanı başına bıraktı, tümü Latin alfabesiyle basılmış olan gazeteyi kucığına koydu.

Daha gazeteye bakar bakmaz, Sabahattin'in aklına altı ay kadar önce *Milliyet* gazetesi tarafından başlatılan deneme geldi.

Baş sayfanın tam orta yerinden “Bax veqil İsmet Paxa hazretlerinin İstambula gelixini” haber vermişti *Milliyet*.

Gazeteler Türkçeye uyumlu hurufata⁶ henüz sahip olmadıkları için, yazılışı itibariyle bir hayli komik olmuştu haber. Tepesine ayrıca bir açıklama da konmuş, Latin harflerinin nasıl okunacağı anlatılmıştı.

Milliyet'i *Cumhuriyet*, *İkdam*, *Son Saat*, *Hâkimiyet-i Milliye* izlemişti. Gazetelerde epeydir, Arap harflerinin yanı sıra Latin harfleriyle yazılan yeni Türkçe de kullanılmaya başlanmış ve sonunda dönüşüm tamamlanmıştı.

Tam da Sabahattin'in yola çıktığı günden itibaren, gazeteler tümüyle yeni Türkçe basılacaktı.

5. *Resimli Ay*, 1924-1931 tarihleri arasında, Sabiha ve Zekeriya Sertel çifti tarafından yetmiş sekiz sayı yayımlandı. İlk elli yedi sayısı daha çok bir magazin dergisi havasındaydı. Elli yedinci sayıdan sonra, kadroya katılan sosyalist yazarların etkisiyle, dergi kendine yeni bir rota çizdi, siyasete ağırlık verdi.

6. Baskı işinde kullanılan, herhangi bir metalden yapılmış harf, rakam ve işaretler.

Sabahattin, Pertev'in uzattığı gazeteyi okumaya çalışırken, değişim için sürdürülen hazırlıkların işe yaradığını düşündü.

Yeni Türkçeyi, yeni harfler resmen yürürlüğe girmeden önce kullanmaya başlayan gazeteler, bu yolda cidden önemli hizmet görmüşlerdi.

Ülkenin her yanında açılan kurslar da yeni yazının öğrenilmesinde çok faydalı olmuştu.

Yine de, bu değişiklik nedeniyle dünya kadar insanın gazete okumaktan vazgeçeceği tahmin ediliyordu. En avamından en elite kadar, kurulan her mecliste, gazete satışlarının en azından yüzde yirmi beş, otuz düşeceğinden söz ediliyordu.

“Bakalım...” diye düşündü genç adam. “Gerçekten de öngörül-
düğü gibi olacak mı?”

Öte yandan, Sabahattin de biliyordu ki genç Türkiye Cumhuriyeti'nin önünde, uygulamak zorunda olduğu bir modernleşme projesi vardı.

Zaten kendi de o projenin bir parçası olmak üzere Almanya'ya doğru yola çıkartılmamış mıydı?

Kesinlikle öyleydi.

Almanya, İngiltere ve Fransa'ya onlarca genç gönderiyordu kendi de genç olan Türkiye Cumhuriyeti.

Hedef, Gazi'nin de altını çizdiği gibi, ülkeyi muasır medeniyetler düzeyine çıkartmaktı.

Genç adam yeni harflerle yazılmış bir makaleye daha göz gezdirdikten sonra gazeteyi katladı ve “Okur musunuz?” diyerek yol arkadaşına uzattı.

Genç kız tebessüm ve teşekkür ederek aldı yeni arkadaşı Sabahattin'in uzattığı gazeteyi.

Delikanlı bu kez de acelesi varmış gibi süratle tahta bavulunu açtı, içinden bir kitap ve minik bir sözlük çıkardı, dizlerinin üzerine koydu.

Tren Yenikapı'yı ve Langa bostanlarını geride bırakmış, solda hayal meyal görünen deniz tümüyle yok olmuştu. Halkalı'dan kuzeybatı istikametine, Trakya'nın içlerine doğru yol alıyorlardı.

Zaman ilerleyip Trakya'nın soğuğu iyice hissedilmeye başlanınca, ölgün lamba ışığında, Melahat'ın el çantasından bir çift eldiven çıkardığını gördü Sabahattin.

İlgiyle yaklaştı genç kıza ve derhal "Üşüdünüz mü?" diye sordu.

Genç kız başını sallayarak "Çok soğuk" dedi.

Sabahattin, epeydir çıkacağı yolculuk ve Almanya hakkında araştırma yapıyordu. Bilgisini konuşurdu.

"Edirne'yi geçinceye kadar bu külüstür lokomotifle gideceğiz. Isınması yok. Sonra Bulgarların trenine bineceğiz. Duyduğuma göre onlar kaloriferliymiş. Lokomotif vagonlara sıcaklık gönderiyormuş. Almanya'ya kadar üşümeden gidermişiz."

Bu teferruatlı açıklama üzerine, genç adamlı ilgili olarak "Oldukça bilgili" diye düşündü Melahat.

Gördüğü bu kadar ilgiden sonra, kendinin de bir çift söz etmesi uygun olacaktı.

Sabahattin'in kucağında açık duran Almanca kitabı ve sözlüğü işaret ederek "Biraz Almanca'nız var galiba?" dedi.